

skušal dvigniti že doseženo raven objavljenih prispevkov na raven znanstvenih prispevkov. S tem je želel neposredno pripomoči k boljši metodologiji dela in obravnavanja arhivskih strokovnih problemov in vplivati nanjo.

Časopis oz. revija je poleg različice na optičnem mediju, izdana v spletni obliki, ki bo, skupaj z vsemi objavljenimi prispevki, prosto dostopna na spletni strani Pokrajinskega arhiva Maribor¹ Zgoščenska in spletna izdaja vsebujeta 23 prispevkov domačih in tujih avtorjev. Izdal in založil jih je Pokrajinski arhiv Maribor.

Nina Gostenčnik

Mednarodna konferenca »Tuzelski arhivski dnevi«, Tuzla (BiH), 27.-28. september 2019

Društvo arhivskih delavcev tuzelskega kantona je v času od 27. do 28. 9. 2019 organiziralo mednarodna arhivsko konferenco z naslovom *Tuzelski arhivski dnevi*.

Dogodek se je odvijal v prijetnem okolju hotela Mellain v Tuzli in je presegel pričakovanja z izbiro teme konference in okolja, v katerem se je odvijal.

Osrednje strokovno vprašanje, s katerim so se ukvarjali udeleženci tega posvetovanja, je bilo namenjeno elektronskim zapisom kot bodočim zgodovinskimi virom četrte generacije. Posebno pozornost pa so posvečali še arhivskim strokovnim izzivom glede njihovega pomena, zaščite in uporabe v najširšem pomenu besede. Čeprav je bila osnovna tema posvetovanja ena, so bile predstavljene vsebine razdeljene v tri logično zaključene celote, kar je omogočilo njihovo racionalno izvedbo v predvidenem času.

Posebnost te konference je bilo mogoče začutiti že med uvodnimi pozdravi, med katerimi je izstopal nagovor **Srdana Mičanovića**, ministra za kulturo, šport in mlade v vladi tuzelskega kantona. Ta je poudaril razvojne in intelektualne potencialne tuzelskega kantona in v tej zvezi opredelil tudi prizadevanja in neposredne rezultate tuzelskih arhivskih strokovnih delavcev na arhivskem strokovnem področju in v kontekstu širših razvojnih in drugih potencialov Tuzle in njene okolice.

S predstavitev vsebine knjige z naslovom *Arhivi in arhivistika za suvremenega koristnika* avtorice **dr. Vladke Lemić** (Hrvaška) so **dr. Hrvoje Stančić** (Hrvaška), **dr. Zdenka Semlič Rajh** (Slovenija) in **dr. Izet Šabotić** (Bosna in Hercegovina) na metodološko zanimiv način pripravili potrebna teoretična izhodišča celotnega dogodka.

Uvodni arhivski strokovni prispevek pa je pripravila **dr. Vladka Lemić** (Hrvaška). V njem je predstavila evropski projekt pod imenom *Time Machine* s posebnim poudarkom na njegovih arhivskih dimenzijah in perspektivah. Ob več kot 30 utemeljiteljih se je do konca septembra 2019 okoli projekta zbralo še več kot 300 institucij s področja premične in nepremične kulturne dediščine, akademskega in znanstvenega področja ter področij, kot so informacijska tehnologija, državna uprava itd. iz celotne Evrope. Vsi ti potenciali tvorijo osnovo, s katero bi postavili evropski sektor kulturne dediščine v kompaktno celoto, ki bi bila intenzivno podprta s sodobno informacijsko tehnologijo in tako dostopna najširši javnosti.

Dr. Miroslav Novak (Slovenija) je v nadaljevanju opozoril na tri pomembne dimenzije, s katerimi se soočata sodobna arhivska teorija in praksa.

¹ Glej: <http://www.pokarh-mb.si/si/p/3/49/moderna-arhivistika.html>.

To so predvsem razumevanje in dojetanje pojma velikih podatkov »big data«, teoretična in praktična uveljavitev sodobnih rešitev s področja dolgoročnega zavarovanja in zaščite vsebin v elektronskih okoljih s tehnologijo veriženja blokov oz. »blockchain tehnologijo« in umetno inteligenco na področju upravljanja arhivskega gradiva v najširšem pomenu besede. Ob tem je opozoril na arhivski strokovni problem t. i. globokega ponarejanja vsebin (»deep fake«) v elektronskem okolju, ki bo predstavljalo pomembne izzive bodočega upravljanja arhivskega gradiva.

Uporabniško dimenzijo sodobnih elektronskih zapisov je skozi pasti in prednosti njihove uporabe predstavil **dr. Izet Šabotič** (Bosna in Hercegovina). Posebno pozornost je posvetil problemu historične analize sodobnih pojavnih oblik virov, zagotavljanja njihove verodostojnosti in s tem povezanega zaupanja v njihove vsebine. Opozoril pa je tudi na različne posledice nekritične uporabe spletnih virov in s tem povezane spletne dostopnosti do arhivskega gradiva na izobraževalnem področju, znanstvenem in drugih področjih, med drugim tudi v odnosu do primarnih arhivskih virov v fizični obliki.

Prvo vsebinsko celoto tega dogodka je zaključila **dr. Zdenka Semlič Rajh** (Slovenija). S predstavitev praktičnih rešitev in implementacije kompleksnega modela popisovanja, ki ga poznamo pod imenom »Records in Context«, se je lotila izredno aktualnega področja popisovanja arhivskega gradiva. Posebej je poudarila arhivske strokovne izzive na področju obravnavanja normativnih vsebin in problema obvladovanja relacij s primerljivo intenziteto ne glede na čas in prostor nastanka arhivskega gradiva in njegovih vsebin.

Uvod v drugo vsebinsko zaključeno celoto konference je pripravil **dr. Hrvoje Stančić** (Hrvaška). V prispevku z naslovom *Veriženje blokov in ohranjanje zaupanja v e-zapise* je uvodoma predstavil nekatere osnovne tehnike zagotavljanja verodostojnosti e-vsebin. Z razmišljanjem o tehnologiji »blockchain« in doktrini ohranjanja zaupanja v elektronske zapise pa je hkrati aktualiziral, a tudi problematiziral obstoječe metode in tehnike zagotavljanja javne vere predvsem na področju e-dokumentacije.

Korak naprej v tej smeri je v nadaljevanju izvedla **dr. Silvija Babić** (Hrvaška). Skozi stoletja preizkušene arhivske strokovne principe je interpretirala v kontekstih sodobnih podatkovnih in metapodatkovnih struktur. V nadaljevanju pa se je lotila problema sodobnega odnosa do temeljnih arhivskih strokovnih principov. Ob tem je tudi opozorila na posledice uvajanja najnovejših tehnoloških rešitev, na veljavne doktrine ohranjanja arhivskega gradiva in potrebne prilagoditve, ki pa morajo biti dobro utemeljene v širši družbeni skupnosti.

Mag. Aida Škoro Babić (Slovenija) je v prispevku predstavila nekatere nove izzive arhiviranja t. i. korpusov e-arhivskega gradiva. Pri tem je posebej poudarila arhivske strokovne dileme, ki se pojavljajo zaradi prepletanja odgovornosti glede nastajanja in upravljanja arhivskih vsebin. Kot temeljni arhivski strokovni izziv v tem kontekstu pa je poudarila razločevanje arhivskih fondov znotraj teh korpusov. Hkrati s tem pa je pokazala še na kompleksne in zahtevne načine obravnavanja t. i. hibridnih oblik arhivskega gradiva. Nova spoznanja v zvezi z obravnavanimi temami je utemeljevala z različnimi praktičnimi primeri.

O prednostih in pomanjkljivostih sodobne elektronske komunikacije za potrebe Službe za zaščito arhivskega in dokumentarnega gradiva v Arhivu Vojvodine je na podlagi lastnih praktičnih izkušenj spregovoril **Zoran Vukelić** (Vojvodina). V tem kontekstu je opozoril na izzive zaradi vedno večje kompleksnosti arhivskih strokovnih problemov, ki jih operativno rešujejo za doseganje postavljenih ciljev s področja sodobne arhivske teorije in prakse. Ugotavljal je, da je tovrstna komunikacija uspešna, samo če so komunikatorji na primerljivi sintaktični, semantični in pragmatični ravni komuniciranja.

Mag. Jasmin Jajčević (Bosna in Hercegovina) se je z arhivskega strokovnega stališča lotil teoretičnih primerjav in s tem povezanih prednosti in pomanjkljivosti elektronskih dokumentov glede na njihove fizične oblike. Na podlagi

izvedenih analiz je izpeljal nekatera splošna in posebna arhivska strokovna priporočila za ohranjanje vsebin, ki so oblikovana kot dokumenti v elektronskem okolju.

Na zapletenost splošne zakonodaje in ureditve v BiH ter vpliv te na elektronsko poslovanje in s tem povezane elektronske dokumente je opozoril **mag. Omer Zulić** (Bosna in Hercegovina). Različne dosežene razvojne stopnje posameznih področij in območij v BiH ter s tem povezane veljavne ureditve bosansko-hercegovaške družbe vplivajo na večanje splošne digitalne neenakosti. Te se kažejo v segmentu vzpostavljanja sodobnih sistemov pisarniškega poslovanja in s tem povezane hrambe e-arhivskega gradiva. Hkrati je ugotavljal, da kompleksnost predstavljenega problema ni omejena le na formalno pravo, ampak tudi na preostale vidike, kot so npr. človeški in drugi viri, uspešnost implementacije standardov, uveljavljanje zakonodajne ureditve področja upravljanja elektronskih dokumentov itd.

O arhivskih strokovnih izzivih s področja varovanja osebnih podatkov je spregovorila **mag. Jasmina Živković** (Srbija). Izkušnja srbskih kolegov je toliko zanimivejša, saj za njih še ne velja evropska zakonodaja s področja varovanja osebnih podatkov. Ne glede na to pa se zavedajo nevšečnosti povezanih s problemom varovanja osebnih podatkov, še posebej v elektronskem okolju. Zato v prakso uvajajo različne standarde in priporočila s predmetnega področja, da bi bili na ta način primerljivi tudi z drugimi implementiranimi rešitvami v širšem evropskem okolju.

Dr. Sead Selimović (Bosna in Hercegovina) je v svojem prispevku opozoril na relativno neraziskano temo o pomenu elektronskih virov za raziskovanje preteklosti Bosne in Hercegovine v obdobju od leta 1992 do 1995. To je v obdobju, ko so začeli računalnike intenzivno uporabljati tudi ustvarjalci arhivskega gradiva, vendar je bila njihova uporaba opredeljena z nestabilnimi družbenimi razmerami. Pri tem pa je poudaril, da se mora zgodovinopisje permanentno odzivati na tehnološke spremembe v segmentu upravljanja dokumentacije. Ugotavljal je, da to ne bo samo zgodovinskometodološki, ampak bo to lahko širši družbeni problem prihodnosti. V nasprotnem primeru zgodovinopisje ne bo moglo opraviti svojega poslanstva. S tem je bil zaključen drugi vsebinski sklop.

Uvod v tretjo vsebinsko zaključeno celoto je pripravila **Slobodanka Cvetković** (Srbija). Ta je v nekem smislu nadgradila osnovno idejo dr. Selimovića glede uporabe e-virov za potrebe raziskav z zelo konkretnimi primeri. V svojem predavanju z naslovom *Dokumenti iztrgani iz kontekstov – nevarnost za manipuliranje z znanostjo* je opozorila na različne negativne posledice manipuliranja z dokumentacijo zunaj kontekstov. Ob tem je opozorila tudi na obseg tega pojava v elektronskem okolju.

Tatjana Segedinčev (Srbija) pa je na primeru izkušenj v čitalnici Arhiva Subotica predstavila obsežen projekt digitalizacije matičnih knjig in opozorila na dinamiko njihove uporabe ter s tem povezanih izzivov glede interakcije med arhivsko ustanovo in različnimi raziskovalci. S tem je posredno odprla mnoga teoretična in praktična arhivska strokovna vprašanja. Ta se nanašajo na odločitve glede sodobne interaktivne uporabe arhivskega gradiva in s tem povezanih problemov javne vere in posebnega varstva osebnih podatkov.

O pomenu tehničnih, vsebinskih in kontekstnih metapodatkov za sodobno obravnavanje digitalnih oblik arhivskega gradiva sta spregovorila **Stjepan Prutki** (Hrvaška) in **Irena Milobara** (Hrvaška). Na primeru uporabe digitaliziranih zemljiških knjig v Državnem arhivu v Vukovarju sta predstavila metode in načine njihovega vrednotenja, ki je temeljilo na vnaprej predvidenih genealoških, zgodovinskih, demografskih, topografskih, etimoloških, lingvističnih in drugih raziskavah.

O javnih registrih kot o temeljih sodobne e-uprave je spregovorila **Milena Popović Subić** (Srbija). Opozorila je na tri pomembne vidike javnih registrov, ki predstavljajo osnovo za interakcijo med vladnimi organi in državljani (G2C),

vladnimi organi in gospodarskimi organizacijami (G2B) ter znotraj vladnih organov (G2G). V Srbiji si na tem področju prizadevajo za vzpostavitev sodobne e-uprave, kjer bi bili vsi registri dostopni »na enem mestu«. Hkrati s tem si prizadevajo za rešitve njihove dolgoročne e-hrambe. Z doseganjem teh ciljev imajo v Republiki Srbiji pravno osnovo v Zakonu o informacijskem sistemu in v Zakonu o elektronski upravi.

O »arhivski samorefleksiji« v sodobnem času je spregovoril **Jugoslav Veljkovski** (Srbija). Pri tem si je zastavil teoretično vprašanje: Kaj po papirju? S podvprašanjem glede pisanja zgodovine 21. stoletja, na podlagi elektronskih virov. V tem kontekstu je iskal odgovore na vprašanja v zvezi z vrednotenjem gradiva za digitalizacijo in ustreznostjo izvedbe digitalizacije arhivskega gradiva. Dotaknil pa se je tudi procesa preoblikovanja profilov arhivskih strokovnih delavcev in s tem povezanih praktičnih rešitev upravljanja dokumentacije, vse od pisarniškega poslovanja pa do hrambe e-dokumentov v pristojnih arhivskih institucijah.

O virih za pisanje zgodovine 20. stoletja je spregovoril **dr. Gašper Šmid** (Slovenija). Predstavil je pomembno arhivsko gradivo, ki ga hrani Arhiv Republike Slovenije in je zbrano v Zbirki stenografskih beležk zapisnikov sej predstavništva, senata in skupščine Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev oziroma Kraljevine Jugoslavije 1919–1939 (SI AS 2058). Gradivo je digitalizirano in je dostopno javnosti na spletu.

Drug primer zagotavljanja dostopnosti posebnih oblik arhivskega gradiva pa predstavlja ureditev in restavracija ter digitalizacija negativov steklenih plošč Geodetske uprave Slovenije (SI AS 1138). Zanimivo postopkovno in tehnološko rešitev arhivskega strokovnega problema sta predstavila **dr. Gašper Šmid** in **Žarko Štrumbi** (Slovenija).

S tem je bil zaključen tudi zadnji vsebinski sklop te konference.

Medijsko dobro pokrit dogodek lahko umestimo v širši arhivsko-strokovni kontekst, ki kaže tendenco odmika od klasične arhivske strokovne paradigme v smeri proti njeni proaktivni izvedbi. Proces tega preoblikovanja pa zahteva potrebna znanja in spoznanja ter spretnosti kritične množice arhivskih strokovnih delavcev. S tega stališča je imela mednarodna arhivska strokovna konferenca z naslovom Tuzelski arhivski dnevi potreben arhivski strokovni naboj in tudi svojo dinamiko v smeri razvoja arhivske proaktivne paradigme. Za to so poskrbeli predavatelji, ki so izvedli kvalitetne predstavitve zahtevnih arhivskih strokovnih vsebin.

Predstavitve vsebinsko zanimivega in strokovno ter organizacijsko odlično izvedenega dogodka v Tuzli lahko zaključimo z ugotovitvijo, da na srednjeevropskem zemljevidu strokovnih arhivskih dogodkov z mednarodno prepoznavnostjo ne najdemo prav veliko takšnih, ki bi si dolgoročno ustvarili prepoznaven sloves v strokovni javnosti. Mednje pa gotovo lahko prištevamo tega, ki ga pripravijo tuzelski arhivski strokovni delavci, organizirani v Društvo arhivskih delavcev tuzelskega kantona.

Miroslav Novak

4. mednarodna konferenca projekta e-ARH.si: 2016–2020, Austria Trend Hotel, 20.–21. november 2019

Preteklost na dosegu klika! je tudi v letošnjem letu bil slogan, ki je družil obiskovalce že četrte mednarodne konference projekta vzpostavitve slovenskega elektronskega arhiva. Projekt vzpostavitve slovenskega javnega elektronskega arhiva, katerega kratice e-ARH.si so po štirih letih že dobro poznane, financi-